

Fornebubanen

Saksbehandler, innvalgstelefon

Terje Wivestad, 22003638

Tillatelse til flytting av elvemusling i Lysakerelva - Fornebubanen.

Statsforvalteren gir tillatelse til at Oslo kommune ved Fornebubanen, kan flytte elvemusling internt i Lysakerelva permanent. Tillatelsen er gitt med hjemmel i forskrift om fangst av elvemusling § 2 med vilkår.

Vedtaket med vilkår kan påklages innen tre uker.

Vi viser til søknad fra Oslo kommune Fornebubanen, (heretter FOB), om tillatelse til å flytte elvemusling internt i Lysakerelva i forbindelse med tunelldriving og injeksjonsarbeider for tetting av tunell. Vi viser videre til «Miljørisikovurdering for Lysakerelva for anleggsgjennomføring og tunelldriving» datert 23.04.2021, «Geokjemisk vurdering av injeksjonssements påvirkning på pH», datert 25.06.2021 og notat «Fornebubanen – mulig flytting av elvemusling i Lysakerelva», utarbeidet 30.01.2023 av Naturrestaurering.

Søknad

Fornebubanen skal bygge ny T-banetunell fra Majorstuen til Fornebu. Tunellen vil krysse Lysakerelva på nedsiden av Møllefossen, men også under svingen av elven rett på oversiden av Møllefossen. FOB er i gang med tunnelarbeider på entrepris K2B «Tunnel og grunnarbeider Vækerø-Lysaker». Denne entreprisen omfatter alle arbeider med utsprenget av tunnel mellom Lysaker og Vækerø, inkludert stasjonshaller i berg og tilhørende adkomster, byggegrøper og rømningstunneler. Totalt skal det i denne kontrakten drives ut ca. 2350 meter tunnel, dette inkluderer hovedløp, tverrslag, rømningstunneler, adkomsttunneler og stasjonshaller. I tillegg kommer bergsjaktene på Lysaker og Vækerø.

Alle arbeider planlegges utført slik at det ikke skal skje uhellsutslipp til Lysakerelva. For entreprisen er det likevel vurdert at det er en restrisiko ved to hovedaktiviteter for at injeksjonsmasse fra tetting av tunellen kan komme ut i elven.

- Injeksjonsarbeider for tetting og forsterkning av sjakt for oppgang B Lysaker stasjon.
 - o Oppstart av dette planlegges gjennomført månedsskiftet februar-mars 2023 med varighet ca. 2-3 uker.
- Systematisk forinjeksjon for tetting av tunnel som passerer under Lysakerelva.
 - o Minste overdekning til elvebunn er 6 m. Tidsperiode med injeksjon er tidligst våren 2023 med varighet til sommer 2024.

Tilførsler av injeksjonsmasse til Lysakerelva enten i kantsonen eller via elvebunnen kan medføre lokal økt pH i vannmassene opp mot pH 12. En pH over 8,5 regnes som skadelig for akvatiske dyr og planter. Den naturlige pH i Lysakerelva er på inntil pH 7,5. En høy pH kan også omdanne nitrat til ammoniakk, som er akutt giftig. I tillegg vil det tilføres finpartikler som kan slamme igjen bunnen og føre til oksygensvikt for nedgravde unge elvemuslinger.

FOB har planlagt for en omfattende overvåking både instrumentelt i elven av vannkvaliteten, men også ved visuell inspeksjon av eleven under injeksjon av tettemasser i tunelltaket opp mot elvebunnen.

Det er registrert elvemusling i områder oppstrøms Møllefossen hvor det kan oppstå påvirkning fra injeksjonsmasser. For å unngå at elvemusling går tapt på denne strekningen ønsker FOB å flytte muslinger til et egnet oppstrøms leveområde. Når arbeidene med tunellen under Lysakerelva er ferdig vurderes det å flytte muslingene, hvis det er tilrådelig ut fra kvaliteten på bunnsubstratet.

Det er utarbeidet en plan og risikovurdering for flytting av muslinger. Ved vanntemperaturer under 5 gr C kan det være forbundet med noe usikkerhet om flyttingen vil gi økt stress på muslingen og om den er i stand til å grave seg ned og feste seg til bunnen på nytt leveområde. En flytting på vinterstid kan bare gjennomføres med vannføringer < 5m³ og elven må være isfri ut fra sikkerhet for dykkere som skal samle muslinger og flytte disse.

Under selve flyttingen kan lufttemperatur vinterstid bli så lav at det kan oppstå frostskaader på muslinger hvis disse oppbevares i friluft. Det søkes derfor om at muslingene i meste parten av tiden under flytting er neddykket i vann.

Det er kartlagt mulige steder å flytte muslinger til på strekningen opp mot Granfossen på anadrom strekning da det kan være sannsynlig at elvemuslingen er avhengig av ørret som vert for muslinglarver. Eksakt flyttested skal kartlegges nærmere i forkant av flyttingen.

Det søkes om flytting i perioden februar 2023 til og med juli 2023.

Høring

Statsforvalteren har besluttet å ikke legge saken på høring, da saken med risiko for negativ påvirkning av injeksjonsmasser har vært kjent gjennom reguleringsplanen for Fornebubanen som har vært på høring via Oslo kommune, slik at grunneiere og andre med interesser har kunne uttale seg til saken. Saken omfatter et mindre og avgrenset tiltak. Vi vurderer at kunnskapsgrunnlaget er godt nok til å fatte vedtak i saken uten å sende den på ytterligere høring. Vi vurderer at vedtaket ikke vil inneholde feil på grunn av manglende kunnskap eller innspill som kunne ha kommet inn i en høringsrunde. Videre er det viktig å få flyttet elvemuslingene omgående og vi har derfor prioritert en rask behandling.

Flytting av elvemusling – Statsforvalterens vurdering

I henhold til forskrift om fangst av elvemusling av 30. desember 1992 § 1 er all fangst av elvemusling forbudt uten tillatelse fra Statsforvalteren. Med hjemmel i samme forskrift § 2 kan det gis tillatelse til fangst av elvemusling der bestanden er meget god. Forutsetningen om at bestanden skal være meget god gjelder ved fangst for avlivning av elvemusling. I denne søknaden er det kun snakk om fangst for flytting.

Elvemusling er en art som er listet i truetetskategori «sårbar» (VU) på den norske rødliste over truede arter 2021 som følge av reduksjon i populasjonsstørrelse. Det er også utarbeidet en handlingsplan for elvemusling av Miljødirektoratet. Arten er foreslått som prioritert art etter naturmangfoldloven. Elvemusling er fredet mot fangst i egen forskrift.

Søknaden om flytting av elvemusling er gjort ut fra et ønske om å redde elvemusling vekk fra områder hvor de kan bli sterkt stresset eller i verste fall kan omkomme som følge av negativ påvirkning av oppkomene injeksjonsmasser i elvebunnen. Elvemusling som blir flyttet vil oppleve en viss grad av stress som følge av selve flyttingen. Det er også en fare for frostskafer vinterstid hvis muslingen transporteres via land i luft. Temperaturen er så lav i vannet vinterstid at det å forankre muslingen ved at den graver seg ned i substratet via foten kan være nedsatt og problematisk. Hvis flyttingen gjøres innenfor en kort avgrenset tid, på en måte med gode forberedelser som beskrevet i søknaden, uten for store temperaturendringer og hvor muslingen i hovedsak er neddykket i ellevannet, vurderer vi at dette er bedre og mindre risikofyllt enn å la muslingen bli stående i et utsatt område for oppkomme av injeksjonsmasser med fare for død.

Det bør vurderes om muslingen forsiktig kan settes ned i bunns substratet med fotsiden ned med forsiktig graving. Hvis det er større stein til stede, kan muslingen legges inn mot steinen for slik å kunne avhjelpe prosessen med ny forankring i bunnen.

Det er ut fra sikkerhetsvurderinger satt en øvre grense for vannføring for flytting. Dette vil være med å gi gunstigere muligheter for etablering av muslingen på nytt levested ved at vanntrykket via vannføringen er lavt slik at den ikke blir skylt av gårde med vannstrømmen til et ukontrollert område. FOB er ansvarlig for å knytte til seg kyndig bistand og ekstern ekspertise på fagområdet er konsultert i saken for å identifisere risikomomenter som er innebakt i planene for flytting.

Det er planlagt for en mulig tilbakeføring av muslingene etter endt tunelldriving og eventuell restaurering av elvebunnen. Vi vurderer at dette er forbundet med en ny runde med stress via flytting og økt fare for død. Kvaliteten på den eventuelle restaurerte bunnen kan også være usikker som leveområde. Vi vurderer det som bedre at elvemuslingen som blir flyttet blir stående permanent på sitt nye levested. Ut fra tettheter vi ser i andre vassdrag med elvemusling vil det ikke være noen fare for negative effekter av økt konkurranse ved flytting av så få individer opp til en eksisterende lokalitet med muslinger.

Jfr. § 7 i lov om forvaltning av naturens mangfold (NML) av 19. juni 2009, er søknaden vurdert etter prinsippene for offentlig beslutninger i §§ 8-12. Kunnskapsgrunnlaget, jfr. § 8, om arten som blir berørt ved tillatelsene og metoden for flytting, er så god at en kan anta at effekten av virkningen av fangstmetoden og risikoen for at muslinger kan omkomme er liten. § 9 om føre-var-prinsippet tillegges derfor mindre vekt. Den samlede belastningen etter § 10 anses som liten. Vilårene legger bl.a. opp til at det skal utvises ekstra forsiktighet ved håndtering av elvemusling, slik at det ikke kan påregnes nevneverdige skader på naturmangfoldet som etter § 11 kan pålegges dekket av tiltakshaver. Fangst av elvemusling ved dykking og håndplukking som gitt i tillatelsen er kjent metode med kun lokal påvirkning som etter § 12 kan sies å være miljøforsvarlige teknikker og som gir det best samfunnsmessige resultatet.

Statsforvalteren sier seg enig i formålet for flyttingen og mener det er grunnlag for å gi en tillatelse til å gjennomføre flyttingen.

Vedtak om fangst av elvemusling

Med hjemmel i forskrift om fangst av elvemusling av 30. desember 1992 § 2 gis Oslo kommune ved FOB eller andre under deres ledelse med kompetanse innen fagfeltet tillatelse til fangst av elvemusling i Lysakerelva oppstrøms Møllefossen i en strekning som antas å kunne bli influert av oppkommende injeksjonsmasser eller bli påvirket av disse nedstrøms.

Det gis tillatelse til å flytte elvemusling permanent. Ved eventuell tilbakeføring skal det sendes en ny søknad hvor det er gjort rede for at opprinnelige levesteder er av god nok kvalitet at tilbakeflytting kan anbefales.

Tillatelsene gis på følgende vilkår:

- Elvemusling skal ikke avlives, kun flyttes internt i Lysakerelva som angitt i søknaden
- Tillatelsen gjelder fra dags dato til 31.07.2023.
- Redskap, gummifottøy og båt må desinfiseres før det nyttes i nytt vassdrag.
- Elvemusling kan fangstes med håndplukking via vading og eller dykking
- Elvemusling skal så snart som mulig settes tilbake i elven på nytt område
- Elvemuslingen skal i hoveddelen av flyttingen være neddykket i elvevannet
- Det utarbeides et notat med resultater av flyttingen av muslingene med angivelse av dato, antall, lengde, samt hvor muslinger er hentet fra og hvor de er plassert, angitt på kart innen 30. september 2023. Notatet skal sendes Statsforvalteren

Klageadgang

Vedtaket kan påklages innen 3 uker fra mottakelse av brevet, jf. forvaltningslovens kap. IV, §§28 og 29. Klagen sendes til Statsforvalteren, jf. forvaltningslovens § 32, som videresender den til Miljødirektoratet for behandling.

Med hilsen

Karsten Butenschøn
seksjonssjef
Klima- og miljøvernavdelingen

Terje Wivestad
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

OSLO KOMMUNE BYMILJØETATEN
Lysakerelvas venner
BÆRUM KOMMUNE

Postboks 636 Løren
Bærum kommune

0507	OSLO
1304	SANDVIKA